

Asia: VN/1531/2024

## **Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi alkoholilain muuttamisesta (alkoholijuoman toimittaminen, etämyynti ja markkinointi)**

### **Lausunnonantajan lausunto**

#### **Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään**

Hallituksen esitys alkoholijuomien etämyynnin sallimiseksi kaikille juomatyypeille herättää huolta useista näkökulmista, ja sitä ei tulisi nykymuodossaan säätää. Ehkäisevän päihdetyön järjestöverkosto on jättänyt aiemman lausuntonsa lakiesitystä koskien (30.8.2024). Aiemmassa lausunnossa esille tulleita näkökohtia ei ole huomioitu muokatussa hallituksen esityksessä. Aiemmin annetun lausunnon sisältöä ei kuitenkaan toisteta tässä lausunnossa, vaikka ne tulisikin edelleen huomioida.

Hallituksen esitys ei perustu EU-oikeuden vaatimukseen, vaan hallituksen omaan poliittiseen tulkintaan. EU-komissio on edellyttänyt Suomelta sääntelyn selkeyttämistä, mutta ei ole vaatinut etämyynnin vapauttamista kaikille alkoholijuomille. Tämä keskeinen ero jää esityksessä epäselväksi.

Etämyynti tarkoittaa tilannetta, jossa ulkomaalainen alkoholijuoman myyjä vastaan alkoholin kuljetuksesta ostajalle. Etäosto tarkoittaa tilannetta, jossa ostaja huolehtii kuljetuksesta ja verovelvoitteista. Etämyynnin salliminen kaikille alkoholijuomille tarkoittaisi käytännössä Alkon vähittäismyynnin yksinoikeusjärjestelmän nopeaa tai hidasta purkautumista. Tämä avaisi Suomen alkoholimarkkinat ulkomaisille toimijoille, erityisesti EU-maiden yrityksille, joilla ei ole tullimuodollisuuksia. Suomalaiset kauppiaat joutuisivat epäreiluun kilpailuasemaan, mikä voisi johtaa siihen, että kotimaiset kaupan alan yritykset siirtäisivät etämyyntinsä ulkomaille. Esimerkiksi Virosta käsin toimivan verkkokaupan alkoholikuljetukset olisi mahdollista toimittaa Suomeen joissakin tunneissa, eli saman vuorokauden aikana tilauksen jättämisestä.

Etämyynnin ja kotimaan vähittäismyynnin rajan katoaminen uhkaa johtaa kehitykseen, jossa Alkon yksinoikeusjärjestelmästä tulee merkityksetön, vaikka hallitusohjelmassa on selkeästi linjattu Alkon

nykyisen aseman säilyttämisestä. Vähittäismyynnin yksinoikeusjärjestelmän purkautuminen johtaisi todennäköisesti kaiken alkoholin siirtymiseen päivittäistavarakauppaan eli tilanteeseen, jota enemmistö suomalaisista ei toivo. Vain 14 % suomalaisista toivoo väkeviä alkoholijuomia ruokakauppaan ja viinejä sinne toivoo alle puolet. Väkeviä viinejä ruokakauppaan toivovien osuus on myös merkittävästi pienentynyt vuodesta 2022 (-12 %). Mikäli yksinoikeusjärjestelmään tehdään muutoksia niin päätökset siitä edellyttävät avointa poliittista ja kansalaiskeskustelua, mitä nyt esitetty laki ei edusta.

Lakiesityksen voi nähdä suomalaisen elinkeinon toimintaedellytyksiä vaarantavaksi. Tämä olisi vastoin hallitusohjelman tavoitetta reilusta kilpailusta ja kotimaisen elinkeinoelämän vahvistamisesta. Päihdetilastollisen vuosikirjan mukaan 90 % kaikesta Suomen markkinoilla myytävästä oluesta on kotimaisesti tuotettua ja 98 % kaikesta Suomen markkinoilla myytävästä viinistä on tuotettu Suomen ulkopuolella.

Alkoholin kotiinkuljetus sallimalla kulutusta ohjattaisiin valvotuista tiloista eli ravintoloista kotioloihin, joissa päihdeongelmien ja väkivallan riski lisääntyy. Tämä heikentäisi suomalaisten ruokaravintoloiden toimintaedellytyksiä. Ruokakuljetusten ohella tapahtuva alkoholimyynni jäisi hintaan liittyvien syiden vuoksi todennäköisesti minimaaliseksi.

Tutkimustiedon perusteella alkoholin saatavuuden helpottaminen lisää kulutusta ja siihen liittyviä haittoja, eikä ole mitään takuuta siitä, että tälläkin kertaa muut tekijät kuten heikko taloustilanne tai alkoholipolitiikasta riippumaton kulttuurimuutos jatkuvat tavalla, joka riittäisi kompensoimaan alkoholin myynnin laajentamisen vaikutuksia. Tämä koskee koko väestöä – ei vain yksittäisiä ryhmiä. Alkoholin käyttöön liittyvät mittavat terveys- ja hyvinvointihaitat näkyvät niin työelämässä, perheissä kuin terveydenhuollossa. Kotiinkuljetuspalvelut voivat houkutella erityisesti niitä, joilla on jo ennestään riskikäyttöä, mutta vaikutukset ulottuvat laajasti myös kohtuukäyttäjiin ja heidän lähipiiriinsä. Todennäköisesti kotiinkuljetuksesta on suurin hyöty paljon alkoholia käyttäville, mikä voi olla omiaan lisäämään juuri näiden riski- ja ongelmakäyttäjien kulutusta.

Alkoholi aiheuttaa hyvin paljon kuormitusta sote-palveluihin ja sote-palveluiden rahoitustilanne on äärimmäisen tiukka ja haasteellinen. Siksi sellaiset esitykset, jotka voivat entisestään vaikeuttaa tätä yhtälöä eivät ole kannatettavia ja on ristiriidassa julkisen talouden kestävyys- ja kansanterveyden tavoitteiden kanssa. Alkoholin kulutuksen siirtyminen yhä enemmän kotioloihin ja pidempikestoiseen käyttöön voi lisätä perhe- ja lähisuhdeväkivaltaa, jonka taustalla alkoholi on usein osatekijänä. Esityksessä tunnistetaan lasten ja nuorten altistuminen haittavaikutuksille, mutta konkreettiset toimet näiden ehkäisemiseksi puuttuvat.

Alkoholin kotiinkuljetus tuo mukanaan myös käytännön ongelmia. Esimerkiksi alkoholia luovuttavan kuljettajan asema jää epäselväksi tilanteissa, joissa vastaanottaja vaikuttaa alaikäiseltä. On epäselvää, kenelle mahdollinen huoli-ilmoitus tulisi tehdä ja onko kuljettajalla siihen velvollisuus. Lisäksi, jos alkoholia toimittavat alustatalouden kautta toimivat itsenäiset lähetit, vastuu

henkilötietojen säilyttämisestä jää yksittäiselle toimijalle. Tämä aiheuttaa merkittäviä tietosuojariskejä, sillä lähetit käyttävät usein omia laitteitaan ilman asianmukaista suojausta.

Työturvallisuuden näkökulmasta alkoholin kotiinkuljetus eroaa merkittävästi myynnistä kaupassa tai ravintolassa. Kuljettaja toimii yksin, ilman työtovereiden tai vartijoiden tukea, ja voi kohdata arvaamattomia tilanteita – esimerkiksi päihtyneitä tai aggressiivisia asiakkaita. Tällaisessa tilanteessa työntekijällä ei välttämättä ole realistista mahdollisuutta kieltäytyä luovuttamasta tuotetta.

Alkoholipolitiikalla on merkittävä rooli terveyden tasa-arvon ja yhteiskunnallisen hyvinvoinnin edistämisessä. Alkoholihaitat eivät jakaudu tasaisesti, mutta ne vaikuttavat tavalla tai toisella koko yhteiskuntaan. Siksi sääntelyn tulee olla oikeudenmukaista ja ennaltaehkäisevää. On tärkeää, että päätöksenteossa otetaan huomioon myös sosiaalinen vastuu varmistamalla, ettei ongelmia synny lisää.

Esitys ei edistä reilua kilpailua, ei tue kansanterveyttä eikä vastaa eduskunnan aiempia linjauksia.

Alkoholipolitiikan uudistuksia tulee tehdä vastuullisesti ja kansallista etua puolustaen – ei avaamalla markkinoita ulkomaisille toimijoille kotimaisten kustannuksella.

Ehkäisevän päihdetyön järjestöverkosto ei kannata esitystä.

Mikäli kotiinkuljetus sallitaan, esitystä tulisi muuttaa siten, että:

- Etämyynti rajataan koskemaan vain niitä juomia, joita suomalaisetkin luvanvaraiset toimijat saavat myydä (8 % käymisteitse valmistetut ja 5,5 % muut). Tässä vaihtoehdossa ulkomailta tapahtuva etäosto, jossa ostaja järjestää kuljetuksen ja verovelvoitteista huolehditaan, olisi edelleen mahdollista.
- Alkoholijuomien markkinointi verkossa muiden ostosten tai ostohistorian perusteella kielletään erikseen. Tämä voitaisiin toteuttaa lisäämällä kyseinen kiello alkoholilain 50 §:n 4 momentin kymmenkohtaiseen listaan.
- Hallituksen esityksestä edellisen lausuntokierroksen jälkeen poistettu vahvan tunnistautumisen velvoite kotiinkuljetuksessa lisätään takaisin lakiin. Seuraamusmaksu palautetaan sille tasolle, joka se oli aiemmassa lakiesityksessä (20 000 euroa), esitetyn 1000 euron sijaan. Seuraamusmaksun alentaminen 20-kertaisesti ei ole miltään osin perusteltua valvonnan uskottavuuden säilyttämiseksi.
- Alkon yksinoikeusjärjestelmä säilytetään yli 8 % juomien osalta hallitusohjelmakirjauksen mukaisesti
- Alkoholihaittojen ehkäisy ja kansanterveyden turvaaminen asetetaan ensisijaiseksi tavoitteeksi.

- Päätöksenteossa huomioidaan terveyden tasa-arvo, tietosuoja, työturvallisuus ja sosiaalinen vastuu koko väestön hyvinvoinnista.

Helsingissä 26.6.2025

Yrmy Ikonen, Ehkäisevän päihdetyön järjestöverkoston puheenjohtaja

Kim Kannussaari, Ehkäisevän päihdetyön järjestöverkoston koordinaatioyksikön erityisasiantuntija

Kannussaari Kim  
Ehkäisevän päihdetyön järjestöverkosto